

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Emigrantlitteraturen (1872)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 18. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992360334832/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

Under begge disse to store Tyrannier var det alene udenfor Paris, paa ensomme Steder i Provinserne eller paa Landet, hvor Beboeren da holdt sig saa stille som en Afdød, eller hyppigere udenfor Frankrigs Grænser, i Schweiz, i Nordamerika, i Tyskland og England, at der af Franske blev arbejdet literært. Thi kun der kunde de selvstændige Aander blandt Franskmændene eksistere, og kun af selvstændige Aander grundlægges og fremmes en Literatur. Den første franske Literaturgruppe i dette Aarhundrede, der udspringer fra saa mange spredte Punkter, har da til fælles Grundtræk det, at den er oppositionel. Meningen hermed er ikke den, at Skribenterne er enige om visse Grundprinciper — de er ofte i høj Grad uenige indbyrdes — men Hadet til Rædselsherredømmet og til Napoleons Reguleringsbestræbelser forener dem alle. Hvad de end oprindeligt er og hvad de end senere udvikler sig til, da Kongedømmet genoprettes, til literære Fornyere, tilbagestræbende Legitimister eller frisindet Opposition: saa har de ved Aarhundredskiftet som Modstandere af det Herskende og Givne et første fælles Præg. Og hertil kommer som det næste afgørende Træk deres fælles vanskelige Stilling som Arvtagere efter det 18de Aarhundrede, der netop senest havde testamenteret dem Kejserdømmet, hvorimod de protesterer; enkelte af dem vilde helst helt gaa fra Arv og Gæld, andre vilde overtage Arven, hvis de kunde tilegne sig den uden Skylden. Alle føler de, at det nye Aarhundredes aandelige Bevægelse maa ske ud fra andre Forudsætninger end dem, hvorpaa det gamle har bygget. Da Fløjdørene for det 19de Aarhundrede aabnes, staar de alle med spejdende Blikke og stirrer derind. De aner det Nyes Omrids, tror at skimte dem, og alt efter deres Evner og Ønsker former det Kommende sig for dem og tolkes dets Væsen af dem. Saaledes faar de i Forening et Præg af at være noget Indvarslenende, noget Indledende, Bringere og Bærere af en ny Tids Aand.

Der var et videre Felt for literære Fornylesforsøg i Frankrig end i noget andet europæisk Hovedland. Thi det forrige Aarhundredes Literatur var der udmundet i Formalisme. Selskabsdannelsen og den akademiske Dannelse i Forening havde snørt den i visse, engang givne, stive og magre Former. Den var indsnævret i den saakaldte gode Smags Jernkorset. Frankrig har længe frembudt Modsætningen af at være et Land, der paa samme Tid som det i alle ydre Forhold har en feberagtig Trang

til Forandring og, naar det giver denne sin Tilbøjelighed Luft, sjældent forstaar at holde Maal eller Grænse, i literær Henseende er i høj Grad stabilt, anerkender Myndigheder, underholder et Akademi, sætter Maal og Grænse over Alt. Man havde indført Republiken og afskaffet Kristendommen, før man faldt paa at røre ved Boileau's Autoritet. Voltaire, der vender op og ned paa hele Overleveringen og bruger Tragedien som et Angrebsvaaben imod de Magter, hvis bedste Støtte den havde været, Enevælden og Kirken, vover ikke at lade Handlingen vare mere end 24 Timer eller lade Begivenheden foregaa paa to forskelligt benævnte Steder i et og samme Stykke. Han, som ikke har Ærefrygt for meget imellem Himmel og Jord, agter og bevarer Aleksandrinerversets ensformige Indsnit.

Det blev et andet Folk end det franske, det Folk, hvilket Voltaire haanligt havde ønsket mere Vid og færre Konsonanter, som medens Frankrig kuldcastede de politiske Tilstande og Sæderne, omformede Litteraturen og skabte en ny Poesi. Det var Dtidens Tyskere — om hvilke man i Frankrig neppe vidste mere, end at de i dyb og patriarkalsk Underkastelse under Smaafyrster og Foresatte drak deres Øl, røg deres Pibe og spiste deres Surkaal i Kakkellovnskrogen — som i Ideernes Verden gjorde større Erobringer end Franskmændene foretog paa Jorden. Af alle Europas Folk havde intet i det 18de Aarhundrede havt sin literære Blomstringstid undtagen det tyske: Aarhundredets sidste Halvdel havde jo indbefattet Poesiens rige Udvikling fra Lessing til Goethe og Metafysikens kraftige Udfoldning fra Kant til Schelling. Thi i Tyskland havde intet Andet været frit end Tanken alene.

Af Tyskland bliver derfor efterhaanden den Literatur stærkt paavirket, som ved Aarhundredskiftet opstaar paa Fransk, ligesom Folkene først nu ret begynder at træde i uafbrudt aandelig Forbindelse med hinanden. De store Omvæltninger, Republikens og Kejserdømmets Krige, der tumlede alle Europas Folkeslag mellem hverandre, lærte dem paa samme Tid at kende hverandre. Men grundigst paavirket af de fremmede Omgivelser blev dog den Klasse af Mennesker, der ved alle hine store Begivenheder saa sig henvist til et langvarigt, undertiden fast Opholdssted udenfor Fædrelandet. Den Indflydelse af en fremmed Aand, som var flygtig og forbigaaende paa Soldaten, blev varig og betydningsfuld paa Emigranten. Den udvandrede Franskmænd nødtes